

บทคัดย่อ

จังหวัดเลยเป็นพื้นที่ป่าเขาและในอดีตมีการแพร่เชื้อมาลาเรียสูง และลดลงมาตามลำดับจนไม่เป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุข แต่เนื่องจากมีนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศตั้งแต่ปี 2521 เป็นต้นมา จำนวนพื้นที่เพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ สภาพนิเวศวิทยาเปลี่ยนจากป่าเสื่อมโทรมแห้งแล้งกลายเป็นสวนยางพารา ทำให้มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุงก้นปล่องพาหะนำเชื้อมาลาเรียเพิ่มขึ้น และอาจทำให้เกิดการระบาดของโรคมาลาเรียได้ การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเฝ้าระวังทางกีฏวิทยาของยุงก้นปล่องพาหะ นำโรคมมาลาเรียในชุมชนพื้นที่ สวนยางพารา ได้แก่ ชนิด ความหนาแน่น ระยะเวลาเข้ากัดคนของยุงพาหะ โดยพื้นที่ศึกษาเป็นสวนยางพาราที่กรีดยางแล้ว หมู่ที่ 5 บ้านน้ำคิ้ว ตำบลเสี้ยว อำเภอเมือง จังหวัดเลย พื้นที่สวนยางประมาณ 2,500 ไร่ วิธีการสำรวจ ได้แก่ จับยุงเข้ากัดคน โดยวิธี landing catch ในบ้านและนอกบ้าน ตั้งแต่เวลา 18.00-06.00 น. จำนวน 2 วัน ระยะเวลาในการศึกษาเดือนธันวาคม 2554-กันยายน 2555 แบ่งเป็น 4 ครั้ง วิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจำนวนยุงที่เข้ากัดในบ้านและนอกบ้านด้วย Two samples t-test ผลการศึกษาพบยุงก้นปล่อง 736 ตัวเป็นเพศเมียทั้งหมด แยกเป็นยุงกัดคนในบ้าน 512 ตัว (ร้อยละ 69.57) และนอกบ้าน 224 ตัว (ร้อยละ 30.43) โดยพบยุงพาหะหลัก *An.minimus* มากที่สุด (720 ตัว คิดเป็นร้อยละ 97.82%) รองลงมา คือ *An. maculatusgroups* และ *An. dirus* พบยุงพาหะสงสัย 2 ชนิด คือ *An. barbirostris* และ *An. campestris* ในส่วนของพาหะหลัก *An. minimus* พบว่าเข้ากัดคนในบ้านสูงกว่านอกบ้าน (อัตราส่วน 2.38:1) เฉลี่ย 5.28 และ 2.22 ตามลำดับ ซึ่ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 (95%CI= 0.88-5.24,t-test= 2.785*,p-value=.006) ช่วงเวลาเข้ากัดคนในบ้านสูงสุดคือ 03.00-04.00 น. และ นอกบ้าน คือ 02.00-03.00 น. และเดือนที่พบความหนาแน่นของยุงมากที่สุดคือ เดือนมิถุนายน 2555 ซึ่งเป็นฤดูฝน โดยสรุปจากผลการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากพบยุงพาหะหลักโรคมมาลาเรียในชุมชนในพื้นที่สวนยางพาราและช่วงเวลาเข้ากัดคน สอดคล้องกับช่วงเวลาออกกรีดยางของชาวบ้านจัดเป็นพื้นที่ไวต่อการแพร่เชื้อ (highly vulnerability) ดังนั้นแม้ว่ายังไม่พบปัญหาการระบาดของไข้มาลาเรีย แต่ควรเฝ้าระวังป้องกันไม่ให้โรคกลับมาอุบัติซ้ำโดยการให้สุขศึกษาแก่ผู้ประกอบการบราซิลเรื่องการป้องกันตนเองจากยุงกัด อาทิสวมเสื้อผ้าให้มิดชิด การใช้สารชุบหรือทาป้องกันยุงกัด และการเฝ้าระวังผู้เดินทางมาจากพื้นที่ที่มีโรคมมาลาเรียระบาด

คำสำคัญ : ยุงพาหะนำโรคมมาลาเรีย , สวนยางพารา

Abstract

From the policy to promote rubber plantation in Thailand since 1978, has increased rubber plantation areas in many parts of Thailand rapidly. Under this condition, it might also increase number of the anopheles mosquitoes (malaria-carrying mosquitoes) accordingly. In addition: The Loei province which had an outbreak of malaria in the past might be returned

This was the survey study, that provide entomological surveillance of anopheles mosquitoes which include types, population density, times interval of mosquitoes' bites in the community area of scratched rubber plantation. The local community of Mho 5 Ban NhamKue, TambolSeuw, AmphorMuangLoei, Loei Province, with the area of 2500 Rei, was chosen purposively in this study. The methodology were as followings: collected bite mosquitoes by the method called catch landingas indoor and outdoor processes by 8 volunteers; the procedure had been conducted at a time interval between 6 pm to 6 am for two days; repeat the procedure four times during December 2011 to September 2012. The descriptive and inferential statistics were applied with two sample t-tests.

The results were declared that there were all 763 female anopheles mosquitoes with the bites rated of indoor and outdoor were 512 (69.57%) and 224 (30.43%), respectively. 720 main carrier of the mosquitoes were *Anopheles minimus*, the remain were *Anopheles maculates* group and *Anopheles dirus* and two other types of skeptical mosquitoes are *Anopheles barbrirostris* and *Anopheles campentis*. The *Anopheles minimus* bites ratio of indoor and outdoor were 2.38:1 or the average of 5.28 and 2.22 respectively which had statistical significantly at level of 0.05 (95% Confidence = 0.88-5.24, t-test = 2.785*, p-value = .006). The peaks of time intervals for indoor and outdoor mosquitoes' bites were during 3 am to 4 am and 2 am to 3 am, respectively. Mosquitoes' population has the highest density on June 2012.

The major conclusion of this study was that the main carrier of anopheles mosquitoes bite people found in rubber plantation community corresponded to time interval that people going to scratch their rubber trees accordingly. Even though nowadays there is no epidemic of malaria but still highly vulnerability for those people who live and work in the area. It should be highly recommended that surveillance and prevention should be applied. Hygiene and health education such as thoroughly dress their clothes, coat their skin with insect propellants, and observe people came from malaria epidemic area.

Key words: Malaria-carrying mosquitoes, rubber plantation